

Н. А. Овчаренко
кандидат пед. наук, доцент
Криворізький педагогічний інститут
ДВНЗ «Криворізький національний університет»

**ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ
МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ДО ВОКАЛЬНО-
ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В КОНЦЕПЦІЇ ОСОБИС-
ТІСНО
ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ**

Овчаренко Н. А. Професійна підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва до вокально-педагогічної діяльності в концепції особистісно орієнтованого підходу.

Розглядається проблема реалізації особистісно орієнтованого підходу у професійній підготовці майбутніх учителів музичного мистецтва до вокально-педагогічної діяльності. Пропонується впровадження особистісно

орієнтованого освітнього плану та портфолію досягнень у професійній підготовці майбутніх учителів музичного мистецтва до вокально-педагогічної діяльності.

Ключові слова: особистість, індивід, індивідуальність, особистісно орієнтований підхід, вчитель музичного мистецтва, вокально-педагогічна діяльність.

Овчаренко Н. А. Профессиональная подготовка будущих учителей музыкального искусства к вокально-педагогической деятельности в концепции личностно-ориентированного подхода.

Рассматривается проблема реализации личностно-ориентированного подхода в профессиональной подготовке будущих учителей музыкального искусства к вокально-педагогической деятельности. Очерчена специфика использования личностно-ориентированного образовательного плана и портфолио достижений в профессиональной подготовке будущих учителей музыкального искусства к вокально-педагогической деятельности.

Ключевые слова: личность, индивид, индивидуальность, личностно-ориентированный подход, учитель музыкального искусства, вокально-педагогическая деятельность.

Ovcharenko N. A. The professional training of the future music art teachers to vocal pedagogical activity in the individual oriented approach conception.

The problem of personality-oriented approach using in professional training of the future music art teachers to vocal pedagogical activity is explored in this article. The specific of using individual oriented educational plan and portfolio of achievements in the professional training of the future music art teachers to vocal pedagogical activity is researched.

Key words: personality, individual, individuality, personality-oriented approach, music art teacher, vocal pedagogical activity.

Стрімкий розвиток сучасного суспільства, викликаний технічними інформаційними можливостями, вимагає корекції пріоритетів у сфері мистецької професійної освіти, яка базується на засвоєнні культурного досвіду, мистецької традиції. Визначальною у професійній підготовці майбутніх учителів музичного мистецтва до вокально-педагогічної діяльності є роль викладача постановки голосу, від якого у значній мірі залежить формування вокально-педагогічної компетентності студентів, і якому необхідно так організувати навчальний процес, щоб зрушити внутрішній особистісний потенціал майбутнього фахівця, спрямувати його зусилля на самоосвіту та саморозвиток. Концепція становлення майбутнього вчителя музичного мистецтва як особистості, знайшла своє відо-

браження у контексті особистісно орієнтованого підходу до професійної підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва.

Особистісно орієнтований підхід та особистісно орієнтована освіта – поняття, ще відносно недавно з'явилися в українській педагогічній науці. Такі поняття були введені науковою думкою в кінці 80-90-х років XX століття і стали предметом дослідження багатьох наук у XXI столітті.

Методологічні основи формування особистості майбутнього вчителя відображені у педагогічних працях сучасних науковців (С. У. Гончаренко, М. Б. Євтух, Н. Г. Ничкало, В. Ф. Орлов, В. В. Радул, О. О. Савченко, С. О. Сисоєва, І. В. Табачек та ін.) на засадах професійної підготовки сучасного конкурентоспроможного на ринку праці, спрямованого до неперервної освіти протягом життя працівника. В концептуальних положеннях у сфері музичного мистецтва, акцентується увага на необхідності застосування особистісно орієнтованого підходу в мистецькій освіті та на специфіці формування особистості майбутнього вчителя музичного мистецтва (Е. Б. Абдулін, Ю. Б. Алієв, Л. Г. Арчажникова, О. М. Олексюк, Г. М. Падалка, О. Я. Ростовський, О. П. Рудницька, О. П. Щолокова та ін.). Однак, враховуючи значущість наукових напрацювань щодо застосування особистісно орієнтованого підходу в мистецькій освіті, існує необхідність дослідження реалізації такого підходу у професійній підготовці майбутніх учителів музичного мистецтва до вокально-педагогічної діяльності.

Мета статті – теоретичне обґрунтування реалізації особистісно орієнтованого підходу у професійній підготовці майбутніх учителів музичного мистецтва до вокально-педагогічної діяльності.

Завдання дослідження: проаналізувати науковий досвід щодо визначення ключових понять «особистість», «індивід», «індивідуальність»; визначити специфіку реалізації особистісно орієнтованого підходу у професійній підготовці майбутніх учителів музичного мистецтва до вокально-педагогічної діяльності; окреслити перспективи практичної реалізації особистісно орієнтованого підходу до професійної підготовки майбутніх фахівців музичного мистецтва.

У форматі особистісно орієнтованого підходу визначальним поняттям дослідження є «особистість». Теорії особистості, на думку психолога Р. С. Немова, притаманно три історичних періоди: філософсько-літературний, клінічний, експериментальний – упродовж яких поняття «особистість» отримало значну кількість трактовок.

Кожне з потрактувань має своє раціональне зерно. У психологічному словнику В. І. Войтко дається визначення поняття «особистість», як соціального індивіду, який поєднує в собі риси загальнолюдського, суспільно значущого та індивідуально-неповторного [1, с. 71]. Подібне тлумачення дається у наступному психологічному словнику А. В. Петровського та М. Г. Ярошевського, а саме: «Особистість – індивід, суб'єкт соціальних відношень і усвідомленої діяльності» [7, с.193], поняття «індивід» авторами розглядається як одинична природня істота, представник виду *Homo sapiens*, продукт філогенетичного та онтогенетичного розвитку, єдності отриманого від народження і протягом життя» [7, с. 135].

Педагогічна наука загальним у визначенні поняття «особистість» окреслює соціальні взаємозв'язки та відношення суб'єкта. На думку О. Б. Орлова, особистість – це система саме мотиваційних відношень, якою володіє суб'єкт [6, с. 49].

Сутність особистісно орієнтованого підходу у професійній освіті полягає в усвідомленні себе особистістю у виявленні, розкритті власних можливостей, становленні самосвідомості, у здійсненні особистісно-значущих і суспільно-принятих самовизначень, самореалізації, самостверджень у майбутній діяльності. Грунтовно вивчаючи розвиток творчої особистості С. О. Сисоєва відмічає, що людина є особистістю, оскільки їй властива свідомість, певна система потреб, інтересів, поглядів, переконань, розумових, моральних та інших якостей, які внутрішньо визначають її поведінку, надають їй певної цілеспрямованості, стійкості й організованості [8, с. 121]. Завдяки таким якостям людина виступає як суб'єкт власної діяльності, передбачає її результати, контролює й несе за неї відповідальність.

Впровадження особистісно-орієнтованого підходу у мистецькій освіті можливо за умов: опори на результати індивідуальної діагностики; впровадження проєктувальних підходів; окресленні комунікативної стратегії. Тому, однією з найхарактерніших тенденцій розвитку сучасної музичної освіти, вважає О. М. Олексюк, є розвиток особистості музиканта, тобто формування його творчих здібностей, духовних якостей. На зміну традиційної сцієтистської моделі навчання прийшла гуманістична модель освіти, яка покликана забезпечити становлення особистості і розкриття її духовного потенціалу, нагромадження унікального особистісного досвіду детермінує орієнтацію музичної педагогіки на ствердження особистісно орієнтованого підходу. Особистісно орієнтований підхід передбачає не лише

пізнання твору, а і освоєння цінностей, що зумовлюють формування особистісного смислу [5, с. 3]. Поняття особистості, на думку автора, зазнає переосмислення у сучасному науковому досвіді.

Специфікою професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до вокально-педагогічної діяльності є нерівномірність природних вокальних даних студентів, на відміну від студентів вокальних факультетів мистецьких вузів. У майбутніх фахівців з середніми або слабкими природними вокальними здібностями мотивація до здобуття вокально-педагогічної компетентності знаходиться на задовільному або низькому рівні. Однак, практичний досвід показує відсутність кореляції між природними вокальними даними і вокально-педагогічними досягненнями вчителя музичного мистецтва. При сформованій вокальній культурі та визначених професійних і особистісних якостях, навіть, з невеликим за об'ємом голосом, можливо досягнути високих результатів у вокально-педагогічній діяльності. До актуальних завдань професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва відноситься формування мотивації особистості, що спонукає здобуття ними вокально-педагогічної компетентності.

Специфічною у професійній підготовці майбутнього фахівця до вокально-педагогічної діяльності є і роль викладача з постановки голосу по відношенню до студента. Традиційно склалося, що значна доля успішності розвитку співацького голосу студента залежить від розуміння естетики звуку самим викладачем (про це зазначають і визначні співаки та педагоги). Постановка голосу майбутнього фахівця проходить емпіричним шляхом, під постійним контролем викладача. Завданнями студента є максимальне сприймання навчального матеріалу, запам'ятовування вокальних відчуттів, опанування вокальними прийомами і методами, вивчення і виконання високохудожнього репертуару. До особливості професійної підготовки майбутнього фахівця до вокально-педагогічної діяльності відноситься наявність для кожного студента індивідуальної програми, яка складається з вокальних творів, спрямованих на розвиток вокальних здібностей майбутнього вчителя, таким чином проявляється індивідуальний підхід до кожної особистості. Ми пропонуємо впроваджувати на заняттях з постановки голосу особистісно орієнтований освітній план та портфоліо досягнень особистості. Особистісно орієнтований освітній план передбачає зростання майбутнього фахівця не тільки як ви-

конавця (на що спрямовано індивідуальний план), а і як педагога, методиста, просвітителя, організатора, дослідника тощо. У ньому закладено, крім планування професійного зростання, ще і прогнозування становлення духовної особистості через залучення до вокального мистецтва. Особистісно орієнтований план базується на врахуванні природних здібностей студента, його попередніх освітніх результатів і включає наступні пункти:

1. Музична освіта до вступу у вищий навчальний заклад.
2. Результати вступних іспитів.
3. Характеристика природних вокальних здібностей та структури особистості студента.
4. Характеристика початкового рівня вокальних знань, умінь та навичок.
5. Характеристика початкового рівня мотивації до вокально-педагогічної діяльності.
6. Визначення ЗАР (зони актуального розвитку) і ЗБР (зони ближнього розвитку), за законом Л. С. Виготського про зони розвитку і навчання.
7. Репертуарний план.
8. План конкурсних, концертних виступів.
9. План вивчення студентом наукового та методичного досвіду та використання його в процесі проходження педагогічної практики.

Виконання особистісно орієнтованого плану фіксується у портфоліо (пер. з італ. *portfolio* – портфель, папка для документів), в якому містяться зібрані досягнення студента: лист навчальних результатів, відеозаписи конкурсних і концертних виступів, фотографії, дипломи та грамоти, методичні доповіді та статті, – все це, через рефлексивне усвідомлення, дає змогу майбутньому вчителю спостерігати власний розвиток та освіту.

Таким чином, вивчення проблеми застосування особистісно орієнтовано підходу у професійній підготовці майбутніх учителів музичного мистецтва до вокально-педагогічної діяльності дало змогу визначити ключові поняття дослідження. Специфікою застосування особистісно-орієнтованого підходу у професійній підготовці студентів до вокально-педагогічної діяльності, є: індивідуальна форма занять з постановки голосу; врахування природних вокальних даних студентів; особливість розуміння вокальної музики. Застосування визначеного підходу на заняттях з постано-

вки голосу передбачає впровадження особистісно орієнтованого освітнього плану та портфолію досягнень, що буде сприяти підвищенню рівня професійної підготовки майбутніх фахівців музичного мистецтва до вокально-педагогічної діяльності.

Література

1. Войтко В. І. Психологічний словник / В. І. Войтко. – К.: Вища школа, 1982. – 215 с.

2. Коновець С. В. Теоретичні і методичні основи творчого розвитку майбутнього учителя образотворчого мистецтва у вищих навчальних закладах: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / С. В. Коновець. – К., 2013. – 40[1] с.

3. Леонтьев А. Н. Деятельность. Сознание. Личность / А. Н. Леонтьев. – М.: Политиздат, 1975. – 304 с.

4. . Общая психология: Учебник для вузов / А. Г. Маклаков. – СПб.: Питер, 2003. – 593 с.: ил. (Серия «Учебник нового века»).

5. Олексюк О. М. Методика викладання гри на народних інструментах: Навчальний посібник. – К.: ДАККиМ, 2004. – 135 с.

6. Орлов А. Б. Психология личности в сущности человека: парадигмы, проекции, практики: учебное пособие для студентов психологических факультетов вузов / А. Б. Орлов – М.: Академия, 2002. – 270 с.

7. Психология. Словарь / Под общ. ред. А. В. Петровского, М. Г. Ярошевского. – 2-е изд., испр. и доп. – М.: Политиздат, 1990. – 494 с.

8. Сисоєва С. О. Основи педагогічної творчості: Підручник / С. О. Сисоєва. – К.: Міленіум, 2006. – 346 с.